

INHOUD

PROLOOG 9

DEEL EEN

- I Een onnozel jong ding 19
- II Blind date 28
- III Een ijzeren bed 40
- IV Op de Cuyp 48
- V Oesters eten 54
- VI Veranderd lichaam 70

DEEL TWEE

- I Verpropte bankbiljetten 79
- II Een gewoon leven 89
- III Uitdijende tijd 103
- IV Minder alleen 112
- V Een Afrikaan gehad 121
- VI Twee paarden 134
- VII Onbereikbaar 145
- VIII Betrapt bij liefdeslunch 161
- IX Daarna at zij een kroketje 176

DEEL DRIE

- I Jelmer 189
- II Een bos rabarber 200
- III Op de Fluessen 217

DEEL VIER

- I Een foto 239
- II Oude vrienden 255
- III Weerzien met Hokwerda 273
- IV Een hoopje natte kleren 293
- V Bedrog 313
- VI Rotsblokken fotograferen 334
- VII Vanmiddag nog 353
- VIII Verstoten 370

DEEL VIJF

- I In het riet 395
- II In de buitenste duisternis 421

PROLOG

Die avond wierp Hokwerda keer op keer zijn dochttertje over de rietkraag in de Ee. Hij pakte haar bij een pols en een enkel, tilde haar tengere lijfje op, zwaaide het heen en weer tot het voldoende vaart had en slingerde het weg over de rietpluimen. Ruggelings, met een half angstig, half verruikt gezicht, vloog het meisje het water tegemoet. Op het hoogste punt van haar vlucht leek ze een ondeelbaar ogenblik stil te hangen in de lucht, dan viel ze, met een kreet, verdween uit het zicht en plonsde in het water.

Het was een stille zomeravond, en na die plons leek de stilte nog dieper. Het water van de Ee kabbelde. De bomen op het erf wierpen lange schaduwen. In de weilanden klonk het loeien van vee, van ver kwam het dof en regelmatig bonken van een machine waarmee gemaaid gras werd gekeerd. In de bomen voerden kauwtjes hun gesprek.

Na zijn worp liep Hokwerda langs het manshoge riet naar het steigertje en daar zag hij haar aankomen: het hoofdje angstvallig geheven, zwemmend met haastige slagen, kikkervlug. Van zijn twee dochters was deze zijn oogappel. Ja, die kleine is mijn oogappel, zei hij weleens tegen deze of gene, en bij het woord 'oogappel' schoot hij vol. Hij probeerde het woord te vermijden, omdat het te veel emotie opriep, iets dat hem overweldigde. Maar soms *moest* hij het zeggen: oogappel, mijn oogappel, en dan schoot hij vol. Ook nu was ze het, terwijl ze naar hem toe kwam zwemmen in het avondlicht. Al van ver kon hij haar hijgen horen. Bij het steigertje gekomen begon ze te watertrappen, haar woelende benen zichtbaar in het water.

Het meisje keek op naar haar vader en probeerde zijn bepleisterde rechterhand niet te zien.

Die ochtend was ze vroeg opgestaan, zoals ze wel vaker deed. Halverwege de trap was ze verschrikt blijven staan. Op de muur van de gang zaten vegen, roodbruine vegen, alsof iemand daar met zijn hand steun had gezocht, een vuile hand, en was weggeleden. Terwijl ze ernaar staaarde, herinnerde ze zich hoe ze die nacht wakker was geworden van lawaai en met opgeheven hoofd had liggen luisteren. Ze liep door de gang naar de keuken. In de achterdeur was een ruitje gebroken, het glas lag op de vloer.

Eenmaal buiten, in het bedauwde gras, achtervolgde het haar. Over het hellend grasveld liep ze naar het water. Het riet bewoog nog niet. Wel hoorde ze de vogels die zich erin verborgen hielden – onder elkaar waren ze, druk bezig. Maar het riet stond nog roerloos. Van het ene op het andere ogenblik kon er wind zijn en begon plotseling dat slissen van de riethalmen. Een enkele keer maakte ze het mee: dat er plotseling wind was.

Ze ging naar de moestuin. De glazen klep van de bak, waarin komkommers groeiden, stond op een kier. Ze stak haar hand erin: onder het glas was het warmer. Ze liep naar de rabarber om in de oksels van de grote bladeren de blinkende waterpoeltjes te zien. In het ene blad had zich meer vocht verzameld dan in het andere. Afzonderlijke dauwdruppels op het blad waren rond of bijna rond. Ze gaf ze een duwtje met een vingertop om ze naar beneden te laten rollen, in het blinkend poeltje. Gewoonlijk ging ze ook het schuurtje met gereedschap binnen, alleen maar om te ruiken: die bedompte lucht waarin ze de geur van gedroogde aarde kon onderscheiden, de geur van haar vaders ribjasje, van benzine en die van de leren bandjes op zijn klompen. Die ochtend meed ze het schuurtje. Ze liep de weg op die langs het water voerde. Maar zelfs bij de paarden, de paarden die langzaam naar haar toe kwamen door het weiland, achtervolgde het haar, dreigde het in haar rug.

Toen ze die middag uit school kwam, rook het huis naar verf: de muur van de gang was gewit.

Watertrappend, trappend in dat lege diepe water, keek het meisje naar hem op in afwachting van zijn handreiking. Ze hijgde. De avondzon lag op haar gezicht. Er hingen slierten haar voor haar

ogen, die ze niet weg durfde veggen. Hokwerda wachtte. Ze had de ogen van haar moeder. Die grote, licht puilende ogen waar hij week van werd.

‘Wie it heech, heit?’*

Ze spraken Fries met elkaar, ook al had zijn vrouw het liever niet.

‘Ja, it wie heech, famke, mar it kin noch heger.’**

Eindelijk stak hij zijn hand naar haar uit, zijn bepleisterde rechterhand, die ze na een lichte aarzeling met beide handen vastgreep. Hokwerda omkleemde een van haar polsen – ze moest zich goed vasthouden – en hees haar met een zwaai op het steigertje. Hij wilde zijn dochter sterk maken. Water droop uit haar badpak. Zijn magere sprinkhaan was ze, die maar niet groeien wilde. Waarom toch? Bijna acht was ze nu, en men schatte haar op zes. Waarom bleef zij klein, terwijl die ander groeide en gedijde? Ze keek naar hem op, verlegen. Om zich een houding te geven veegde ze met snelle gebaren het haar uit haar gezicht. Ze trilde over al haar ledematen. Al zeven, acht keer had hij haar over de rietkraag geslingerd. Die smak in het water deed haar pijn.

‘Nu maar even uitrusten, famke?’

Het klonk plagend. Hij zag dat ze zich vermande, klein als ze was. Nee, ze hoefde niet uit te rusten. Drie keer diep ademhalen, zei ze (zoals hij haar geleerd had te zeggen), en begon drie keer diep adem te halen, terwijl achter hen een roeiboot met ronkende buitenboordmotor voorbijschoof – Hokwerda keek half om, groetend met een stugge hoofdbeweging – en zijn hekgolf over het brede water trok, die het riet deed schudden en buigen. Toen had ze drie keer diep ademgehaald en rende weg naar ‘de plek’, de plek waar ze hun kunstje deden. Zoals ze rende. Hokwerda adoreerde haar. Ze was zo licht, ze bewoog zich zo licht en gemakkelijk. Het leven had nog niets van zijn zwaarte in haar achtergelaten, zwaarte die hij zelf begon te voelen. Niets woog nog in haar. Vederlicht was ze, werkelijk vederlicht, en steeds weer vol goede moed.

Maar toen hij bij haar was gekomen, in de schaduw van twee hoge

* Was het hoog, pappa?

** Ja, het was hoog, meid, maar het kan nog hoger.

iepen, kwam dat onbedwingbare weer in hem op, en het werd sterker toen hij haar dunne pols, haar tengere enkel in zijn handen voelde. Fijnknijpen, hij kon ze zo fijnknijpen. Hij lachte naar haar. Ze gingen hun kunstje weer doen. De slingerbeweging werd ingezet. Haar aanvankelijk verkrampde lijfje ontspande zich: ze gaf zich over. Ze liet haar hoofd met de lange haren hangen, ze slaakte kreten en keek onderwijl nog om zich heen, gefascineerd door het beeld van die wereld op zijn kop, waarin haar vader het onwrikbaar middelpunt was. Hokwerda versnelde de beweging, riep haar iets toe, plagend, en liet haar toen los. In een sparteling van armen en benen vloog ze over de rietpluimen, omhoog, leek even stil te hangen, viel dan en was weg. Maar half hoorde Hokwerda de slordige plons waarmee ze in het water viel. Zijn hoofd bonkte, pijnlijk, zo pijnlijk dat het leek of zijn schedel kraakte. Er trok een waas voor zijn ogen.

Lopend langs het riet, haastig toch – hij hoorde haar niet zwemmen – keek hij naar het lage en langgerekte huis, de twee daglonerswoningen, uit de negentiende eeuw nog, die hij had gekocht en uitgebroken. Het was of er een grote onheilswolk om zijn huis en erf hing, ondanks de vredigheid van de avond, of hijzelf door onheil omgeven was, of het *uit* hem walmde. Het kon hem niet meer schelen. Het deed hem zelfs goed dat het onbedwingbare in hem losbrak. Als er iets moest gebeuren, dan moest het nu maar gebeuren.

De achterdeur van het huis werd opengeworpen.

‘Hou je er nu mee op! Gek!’

Hokwerda negeerde zijn vrouw. Ze verdween weer in huis, maar liet de deur openstaan.

Op het steigertje wachtte hij op zijn dochter. Dertig, veertig meter moest ze elke keer zwemmend afleggen, vanwege een bocht die het water hier maakte. In het verderop gelegen dorp reed een auto over de brug, de planken ratelden onder zijn banden. Toen werd het weer stil. Hij kon het hijgen van zijn dochter nu horen. Ze hield haar ogen strak op hem gericht. Hij wist dat hij naar haar moest kijken om haar moed te geven: ze was moe, uitgeput haast, het kostte haar steeds meer moeite om de oever te bereiken. Maar Hokwerda keek niet naar haar. Zijn blik gleed omlaag naar zijn als altijd brandschone

roeiboort, geen grassprietje lag er op de geboende vlonders, en naar de buitenboordmotor, de oude Johnson die hij weer aan de praat had gekregen, naar de riemen, de bun, de hengels, de lange staken voor zijn fuiken. Niemand duldde hij in zijn boot. Alleen die kleine nam hij weleens mee, en soms ook zijn andere dochter, om niet oneerlijk te lijken. Maar het liefst voer hij alleen in zijn boot.

Daar was ze weer, hijgend, watertrappend, met die slierten haar in haar gezicht die ze niet weg durfde vegen. Hokwerda wachtte. Weer wachtte hij met zijn handreiking. Met zijn klomp kon hij dat kopje zo onder water duwen, onder water houden tot ze daar levenloos dreef. Nu was ze nog zijn dochter, van hém. Als zijn vrouw haar dreigement ten uitvoer bracht, was hij haar kwijt, voorgoed. Dat kopje onderduwen. Als hij haar verzopen had, onder het steigertje dreef ze dan, moest hij die andere twee verzuipen, met elke hand hield hij er een onder water, en ten slotte moest hij zichzelf erin smijten, met een steen, met de motor aan zijn voet gebonden.

Het angstzweet brak hem uit.

‘Was dit de hoogste, heit?’

Hokwerda boog zich diep, dieper dan noodzakelijk was, tilde haar met beide handen uit het water en nam haar in dezelfde beweging op zijn arm, druipend en wel. Het meisje snakte naar adem. Haar hart hamerde tegen de zachte ribbenkast, zo hard dat hij het voelde tegen zijn eigen borst. Ze klappertandde, ook al probeerde ze dat te bedwingen.

‘Is het nou afgelopen!’ hoorde hij achter zich schreeuwen. ‘Is het nou eindelijk afgelopen!’

De stem van zijn vrouw schalde over het water, en hij haatte die stem. Hij gaf geen antwoord. Twee kauwtjes vlogen krassend op uit de iepen. Hokwerda drukte zijn kind tegen zich aan. Het koele water, dat zijn hemd doordrenkte, friste hem op. Hij fluisterde tegen haar en probeerde haar aan te kijken. Maar ze wilde hem niet in de ogen zien. In haar lichaam kwam weerstand op.

‘Nu wil je zeker wel ophouden, famke?’

Zijn stem klonk zacht, verleidelijk. Zijn stem klonk niet goed. Het meisje voelde het. Ze keek omlaag, naar zijn grote handen, het zwar-

te vuil van de garage zat nog onder zijn nagels (dat hoorde niet), naar zijn klompen, naar het water dat dof tegen de flanken van de roei-boot klotste. Ze was duizelig. Ze rook de sterke geur van haar vader. Ze wilde bij hem zijn.

‘Ophouden dan maar?’

Ze schudde haar hoofd. ‘Ik kan nog wel een keer.’

Het klonk alsof ze zich opofferde. Aan haar vaders hand liep ze terug naar de plek achter het riet. De schaduw onder de iepen deed haar huiveren en door het ruisen van de bomen voelde ze zich plotseling alleen. Ze trapte op een steentje en deed zich pijn. Het onzichtbare water boezemde haar angst in: steeds als ze opdook voelde ze zich zo nietig in de brede vaart.

Hokwerda tilde haar op. Hij kon het niet bedwingen. Hij voelde dat er iets misging, helemaal misging, maar kon er niets tegen doen. Hij hoorde de kauwtjes krassen.

Nog eens vloog ze door de lucht, met ingehouden buik, niet langer trots op wat ze durfde, afwezig haast. Ze smakte op het water. Een scheurend geluid trok langs haar oorschelpen. Toen was het stil en vredig om haar heen. Haar haren waaierden uit, dat voelde ze nog en het deed haar plezier. Met schuine bundels viel het licht in het water, en in die bundels dwarrelde het. Ze deed niets meer en zonk weg. Met haar hiel en toen haar dij landde ze op de fluweelzachte modder, die opwolkte. Het water vertroebelde. Ze keek omhoog naar waar het lichter was. Niets kon haar nu nog gebeuren.

Toen ze het geluid van een motor hoorde, begon het meisje weer te bewegen, trappend, en steeg naar de oppervlakte. Toen ze het vlies doorbrak en vanuit de stilte in het lawaai van de avond kwam, lag er een boot naast haar, donker, en werd ze opgetild. Heel ver weg was hij, haar vader. Hoe lang? Opeens voelde ze hem weer: zijn warme lichaam, zijn sterke nek, zijn borst, zijn handen op haar rug, vooral zijn warmte voelde ze, zijn warme lijf. Nu was ze bij hem. Ze liet zich weer wegzinken, haar kin op zijn schouder, terwijl er nog water uit haar mond kwam. Als een aapje klemde ze zich aan hem vast, haar benen om zijn middel geslagen. Boven het geluid van de stationair draaiende motor uit klonk het hoesten van het kind over het water.

DEEL EEN